

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, mercuria si sambat'a.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singlarici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 47.

Sibiu, 10/22 Iuniu 1878.

Anulu I.

Charta ethnografica despre Turci'a européna.

Daruiti unu principatu cu unu millionu de aflete acelu ethnografu orientalistu, carele va fi a stare se ve dea una charta, nu de fantasia, ci autentica, colorata dupa nationalitati si limbi din terile Turciei europene. Tóte cifrele câte s'au veniutu pâna acumu publicate in ori-ce limba despre umerulu nationalitatiloru locuitorie in provinciile ituate intre marea negra, marea adriatica si marea geica, sunt seau numai aroxsimative, seau cu otulu falsificate. Interese egoistice, politice-nationali, eligiose, precumu si barbar'a lege turcesca, sunt otu atatea cause care au impedecatu cá se nu se cia pâna acumu numerulu esactu alu populatiuniloru upa limbi si nationalitati. Turcii afirmau ana in timpulu din urma, cá absolut'a maioritate locuitoriloru din asia numit'a Turci'a européna ste musulmana. Bine se insemnamu: musulmana licu ei, nu turcesca. Grecii din partea loru tienu nortisiu, cá in Turci'a européna aru fi 3 milióne le greci. Aci éra se observamu fórté bine chiaru i in interesulu elementulu macedo-romanesco, cá ethnografii grecesci numera la nationalitatea grecésca pe toti acei locuitori ai provinciiloru Turciei europene, caroru patriarchi'a din Constantinopole le-a mpsu episcopi si alti functionari eclesiastici de nationalitate greca, pâna si protopopi, precumu au acutu mai cu toti macedo-romanii, cu arnautii de religione grecésca si cu o parte mare de bulgari, éra pâna in 1821 se incercasera a greci cu otulu si principatele romanesco, si in adeveru cá in 100 de ani strabatusera de parte. Totu asia facu si serbii, cari 'si intindu dreptulu loru de nationalitate exclusivu serbésca nu numai preste cele doue districte ale Serbiei proprie, locuite in maioritate preponderanta de romani pâna câtra Vidinu, ci si prin tienuturile Bulgariei proprie, pe unde lin intemplanare serbii se afla in maioritate, pe acolo ei decretédia pe toti locuitorii de serbi, si o facu acésta cu atátu mai usioru, cu câtu limbele acestoru doue popóra sunt fórté strinsu rudite un'a cu alt'a, le si se urescu intre sine; cá-ci egoismulu bulgarésco si brutalitatea serbésca nu incapu intr'o téca. Arnautii (albanesii) din partea loru tienu pâna acumu asia de pucinu la nationalitatea propria, in câtu la multi din ei le este si rusine de ea si se dau de greci. Mai multu: bosniacii si hertie-

govinenii, de si serbi curati, in nici unu casu nu se dau de serbi, ci déca sunt turciti si-i intrebi cá ce suntu, ei iti respundu cá sunt moslimi (musulmani, credintiosi); éra déca sunt crestini, in cele mai multe casuri iti respundu totu cu acelu cuventu: suntemu crestini; si déca i-ai fortia mai departe, ti-aru respunde cá sunt bosniaci, éra cá sunt serbi, nu cutédia se dica, sciendu fórté bene, cá mohamedanii, compatriotii loru urescu din totu sufetulu pe serbi. Totu asia faceau pâna acumu si bulgarii, carii pe unde sunt amestecati cu mohamedani, déca sunt crestini, se numeau pe sene totu numai crestini; éra bulgarii orasieni din localitati mai mari pe unde sunt multi comercianti greci, se dau si ei de greci. Nici cu atátu nu e de ajunsu la bulgari. Evenimentele din urma descoperira sute de mii bulgari curati, dara de religione mohamedani, supranumiti P o m a c i. Pe acestia déca i-intrebi, ce sunteti voi? iti respundu seau cá sunt moslimi, seau Pomaci.

Din tóte acestea se vede nespun'a dificultate de a se cunósce numerulu nationalitatiloru din Turci'a européna. Si totusi Congresulu european va simti necesitatea imperioasa de a-si castigá in acésta materia date statistice, déca nu esacte, celu pucinu aroxsimative. In pacea dela San-Stefano s'au adoptatu si aplicatu principiulu de nationalitati si de maioritate nationala, precumu nici nu se potea altumentrea si precumu trebuie se se intemple de aci inainte pretotindeni. Popórale din Turci'a européna, cu exceptiune de turci, se tienu acuma cu tóte bracia de acestu principiu, cu atátu mai vertosu, cá de ani 22 incóce 'lu-vedu aplicatu in câte-va staturi europene si sanctionatu atátu prin tractate cumu este celu dela Parisu in 1856, câtu si prin sabia, cá in Itali'a si chiaru cá in Germani'a, unde unitatea Germaniei se proclamá si realisá pe temeulu nationalitatiei si totu pe acestu temeiu se rapira dela Franci'a provinciile Alsati'a si Lotaringi'a.

„Die Presse“ dela Vien'a Nr. 159 ne asigura prin pén'a dlui de Gyurkovics, carele a studiatu cestiunea din fundamentu, cá tóte datele statistice publicate pâna acumu in diverse limbi despre Turci'a européna sunt cu atátu mai nesigure, cá chiaru statisticii europeni, francesi, germani etc., de altmintrea impartiali, vundu a scóte la lumina numerulu populatiuniloru dupa nationalitati, s'au

insielatu fórté reu, din cauza cá nici-unii din statisticii straini n'au cunoscutu nici limbele, dialectele si datinele aceloru popora, nici infricosiat'a confusiune de idei ce domina intre ele asupr'a religionei si nationalitatiei, prin urmare densii au orbecatu dintr'o eróre intr'alt'a. Asia de es. déca au mersu intre arnauti si au intrebatu cá in cutare districtu ce limba de ómeni locuesce, i s'au respunsu cá greci, precumu vediurámu mai in susu. Totu asemenea au patit'o si pe la orasiele locuite de macedo-romani, unde vorbindu cu archimandritulu, cu pop'a, séu cu negociatoriulu din locu, i s'au respunsu cá acolo siedu greci. De aici vene, cá chiaru in conferenti'a tienuta la Constantinopole in Decembre 1876, diplomatii adunati acolo luandu a mana chart'a ethnografica prezentata loru de generalulu Ignatieff, stetera la mirare si cu exceptiune de diplomatii austriaci, ceialalti nu poteau se creda intre altele, cá bulgarii se intendu cu locuintiele loru dela Dunare tocma pâna in muntii Rodope.

D. Gyurkovics sustiene, cá numai unii consuli austriaci, cá dd. Vasics si Kutschera, carii au petrecutu mai multi ani in tierile turcesci si cunoscu limbele aceloru poporatiuni, au fostu in stare se adune date statistice mai apropiate de adeveru. Dara mai multu de câtu toti au facutu dupa dsa fostulu consulu Carolu Sachs, carele a petrecutu 17 ani in acele tieri si trece de celu mai bunu cunoscatoriu alu tieriloru turcesci, intru atátu, câtu dsa avu curagiulu de a construí una charta colorata nu numai dupa nationalitati, ci si dupa confessiuni. Acea charta se tiparesce tocma acumu in Vien'a cu spesele societatiei geografice, si se recomanda toturoru celoru interesati la deslegarea cestiunei orientale.

Considerata din punctu-de vedere ethnograficu si confessionale-religiosu, nici acésta charta nu póte se fia perfecta, ceea ce nu pretinde nici dn. Sachs, ea inse va fi multu mai apropiata de adeverat'a stare a lucrurilor, decâtu tóte câte s'au vediutu pâna acumu publicate din tierile turcesci. Dara déca dn. Gyurkovici sustiene cá in Bulgari'a danubiana nu s'ar afla nici-unu pitioru de romanu (valachi), atunçi dsa necumu se fia caletoritu vreedata pe malulu dreptu alu Dunare din districtulu Vidinulu pâna la Isaccea si Tulcea spre Gurile Dunarei, dara nici nu a cititu nimicu in viéti'a sa despre acelea regiuni, nici limb'a romanésca nu o

Foisiór'a „Observatoriulu“.

O victima incoronata.

Schitia istorica.

(Continuare si fine).

Carier'a cea noua a fiicei imperiale 'si lua unu inceputu stralucitu. Primirea ei dela fruntariile Franciei si pâna in capitala éra o lunga serie de triumfuri si omagie. „Dauphin'a nóstra“ „angerulu“, „frumós'a Mari'a“, acéstea érau strigarile de entusiasmu si bucuria.

Strassburg! Serviciu divin in catedrala! inaintea portalulu acestui templu maretii si monumentalu, clerulu in pontificalibus astépta pe viitórea suverana. Candu se se dea josu din trasura, unu barbatu frumosu si binecrescutu 'i intinde man'a. Acestu barbatu in ornatu pretiosu si somptuosu este Louis de Rohan, actualulu coadjutoru, éra mai tardiu cardinalu, nefericitulu si fatalulu barbatu, care avea se jóce unu rol atátu de tristu in dram'a ce in analele aceloru tempuri este cunoscuta sub numele „Istori'a colierului.“

In fine Mari'a Antoinett'a ajunge la Parisu. Alaturi cu viitorulu ei barbatu o primesce betranulu rege Ludovicu XV. Copil'a pura si virginala se simte imbraciosiata de barbatulu acela, ale carui viciuri voru cauza caderea dinastiei sale. Acestu rege coruptu se simpte rusinat in faci'a innocentiei Mariei Antoinettei, dara cu tóte acestea elu permite maitressei sale, contesei Dubarry, ca se siedia la aceeasi méssa cu fic'a Mariei Teresiei.

Pavilonulu in care fu installata nor'a regelui este acoperitu cu tapete. Contemplandu tablourile acelor tapete, mirés'a se simte inforata. Acele tablouri representá: pe Iason, Creus'a si pe Mede'a, prototipurile casatoriiloru nefericite, dupa aceea urmédia uciderea copiiloru din Ierusalimu si de asupra acestora Furiile intr'unu caru trasu de balauri. Acestea sunt imaginile ce salutá pe Mari'a Antoinett'a in camer'a ei nuptiala.

Sosirea ei in Parisu fu celebrata cu o multime de serbatori pompóse. Intre altele s'a datu si unu spectacolu artificiosu. Din caus'a relei arangeri se nasce unu tumultu mare, in urm'a caruia remanu pe locu mai multe sute de cadavre strivite si calcate de copitele cailoru spariati. Dejá reutatea esplotédia intemplanarea acésta si se audia satire asupra dauphinei. Contrarii Mariei Antoinettei incepu a 'si desvolta activitatea loru, pentru ca virtutea, innocentia si frumseti'a au in totu locul si in totu-deauna contrarii. Cei mai periculosi se afla chiaru in sinulu noiei sale familii. Intrigele se tiesu pe sub ascunsu. Ori ce pasu alu dauphinei este falsu interpretatu. Zimbirea ei se tacsédia cá frivolitate, bine-facerile cá fatiaria si glumele ei cá obscenitati. Déca ea vorbesce mai familiaru cu vre-unu cavaleru, indata se presupune cá intretiene cu elu relatii culpabili; déca din contra se arata rezervata, este stigmatizata de orgoliósa. Ea nu mai este numita „frumós'a dauphina“, ci „rosi'a“, asia o au botediatu dómn'a Dubarry.

In fine betranulu rege móre. Junii domnitori se urca pe tronu si contrarii loru se inmultiescu totu mai multu. Coron'a pe care 'si-o pune regele la Rheims pe capu, lasa unu cercu rosiiu pe fruntea lui. „Ea me stringe“, dice regele cu nerabdare. Regin'a Mari'a Antoinetta ingalbinesce. „Noi suntemu prea tineri pentru cá se gubernamu. Rogati-ve pentru nefericitii vostri copii“, scrie ea Mariei Teresiei.

Si intru adeveru acea coron'a stringea. Cu greutatea ei se aruncá nefericirea asupra familiei regale asemenea unor talasuri (valuri) turbate. Deficitulu in finantiele statului, fómatea, autoritatea regala sdruncinata si subminata, frivolitatea claseloru mai inalte, casatori'a lui Figaro,* istori'a colierului, adunarea notabililoru, Mirabeau, luarea cu asaltu a Bastilei. Ceriulu se inuorédia totu mai multu. Atacurile in contra persónei

*) Renumit'a piesa teatrala a lui Beaumarchais, despre care Napoleone I pe atunci simplu lieutenant de artileria, au disu ca: „Ea este revolutiunea dejá in actiune.“

reginei ajungu a fi totu mai dese. Ea acuma nu mai este numita „frumós'a dauphina“, „angerulu“, ci „dómn'a Veto“, „brutaresa“ séu „l'Autrichienne!“ Ea este singura in streinetate, fara nici-unu ajutoriu. Mam'a iubita si nobilulu frate Iosifu au muritu. Aderentii ei din di in di scadu totu mai multu. Revolutiunea se intaresce si ocupa terenu. Incercarea de a fugi din Parisu este dejucata. De aci inainte ori ce bariera a caditu. Resiedinti'a regala este luata cu asaltu. Nefericitii sunt dusi inaintea tribunalulu adunarei nationale, inchisi mai antaiu in Conciergerie, dupa aceea in turnulu templului, si de aci pe esiafodu.

Mari'a Antoinett'a au trecutu prin tóte suferintiile, prin cele mai mari suferintie pe care numai le póte incerca unu muritoriu. Ea au desecatu paharulu de pelinu pâna la ultim'a picatura.

„Ce fericire! ce marire! Ce viitoriu!“ acéstea fusesera esclamarile de bucuria ale curteniloru, candu 'i se aternase la pieptu portretulu dauphinulu Franciei. Si acumu?

Mari'a Antoinett'a se dedase a'si lua adio dela mam'a ei, dela fericire, dela gloria, dela sociulu ei, dela copii ei si dela viatia. Din tóte cea din urma 'i a fostu fara indoiala si cea mai usióra.

„Remaneti sanetosi, copii mei. Eu me ducu la tatalu vostru!“ Acéstea au fostu ultimele cuvente ale acéstei nefericite regine, care nici-odata nu au fostu mai mare si mai sublima, decâtu candu se sui pe esiafodu, unde ferulu guilotinei avea se 'i curme viati'a pentru totu-deauna.

In sér'a de 17 Aprile 1770 marchisulu de Durfort ambasadorulu extraordinariu alu Franciei inmanuase archiducesei Mari'a Antoinett'a o scrisóre. Era declaratiunea de amoru a dauphinulu, conceputa in terminii cei mai incantatori. Douedieci si trei de ani mai tardiu in sér'a de 16 Octomvrie 1793 unu omu de unu esterioru urtiosu si antipaticu, cu o caciula frigiana pe capu

cunósce de locu. Apoi asia nici nu facemu, nici nu coregemu charte ethnografice.

O voce seriósá in ór'a suprema cátra clerurile romane si fruntasii poporului romanu in caus'a instructiunii popularie.

De unu archipresbiteru.

Budapesta 1878. (8-vo micu pagina 46.)

(Urmare.)

IV. Cine are chiamarea si chiaru datorintia d'a se ingrigi de cultur'a poporului nostru?

Dupa ce in cele de susu amu aretatu, cumu strainii numai prin cultur'a, respective calificatiunea superióra primeza si intrecu pre ai nostri, este naturalu se ne intrebamu: cine, si in ce modu au cultivatu si calificatu astfelu pre acei straini? Trebuie se ni-o punemu acésta intrebare cu atátu mai vertosu, pentru ca se vedemu, nu cumva amu poté si noi, totu pe calea aceea, prein aceiasi factori midiloci cultur'a poporului nostru.

Daca sub strainii, ce pe la orasie in comerciu si industria, éra pe la sate prin felu de felu de specule si intreprinderi, si acuma chiaru si printr'o agricultura mai dibace si rationala au intrecutu si strivitu pre ai nostri — vomu întielege, cumu diseiu mai susu, pre aceia cari din alte parti au ajunsu nu de multu intre noi, si cari de aici dela noi incepu a se strecurá totu mai de parte spre Orientu, cátra Romani'a etc., unde li se oferu terene mai bogate de concurentia, daca dar sub acei straini vomu întielege pre acei'a, cari camu de o potriua intrecu si lasa inderetru si pre compatriotii nostri magiari, si daca vomu considerá cá statulu chiaru astadi intru nimic'a nu-i favorizeza pre acei straini, atunci ne vomu convinge, ca toti acei'a si-au casigatu cultur'a numai dela bisericile resp. confessioniile lor, prin preotii si invetiatorii lor. Germanii catholici 'si-au cultur'a lor dela biseric'a lor catholica; protestantii dela biseric'a protestanta, israelitii dela institutiunile lor evreesce, si asia mai departe. Standu astu-feliu lucrulu, se nasce acea intrebare: daca bisericile si institutiunile bisericesci susu atinse, cari nici au fostu, nici ca suntu pâna astadi atátu de constitutionale, ca ale nostre cele romanesci, daca acelea au potutu dá o cultura superióra credintiosiloru lor, óre bisericile nostre romane, cari vérsa cateva milióne pe anu pentru sustinerea a vre-o 3000 de preoti, si totu atáti'a invetiatorii, a cátorva gimnasie, a dóue Metropolie si cincii Episcopii cu Consistorie, Sinode si Congrese, — óre dicu aceste biserice se nu pota dá credintiosiloru lor cultur'a receruta de vocea timpului, ca o conditiune sine qua non a sustinerii si bunastarii lor?

Eu marturisescu, cá de si amu in vedere avantajulu inceperii multu mai timpurie la altii, inceperii pre atunci, pre candu la noi se dormiá somnulu sclaviei, atátu acelei politice, cátu si a celei nationale si chiaru bisericesci, totusi fara tóta indoel'a mi-amu respunsu la acésta intrebare cu — „da“, si mi-amu respunsu astu-feliu, pentru cá amu convingerea, ca si bisericile nostre potu cultivá ca si ori cari altele, de nu chiaru mai bine pe credintiosii lor; mi-amu respunsu asia, si pentru cá amu convingerea, cumca acést'a este cea mai propria seu

dete cassariului dela comitetulu pentru salutea publica o chartia. Acésta era o nota, care coprindea:

Spese

pentru inmortentarea persónelor condamnate la mórte prin tribunalulu revolutionariu.

In 1 Oct. etc. etc.

(Urmédia numele celor giulotinati impreuna cu spesele lor.)

In 16 Oct.

Veduv'a Capet (Mari'a Antoinett'a).

Pentru sicriiu . . . . . 6 libre
Pentru grópa si lucratori . . . . . 25 libre

Ioly,
ingropatoriulu dela Madelaine,
de la ville l'Evêque.

De desubt era scrisu:

Doze sute sieidieci si patru libre sunt a se plati ingropatoriului de la Madelaine, cetatiénului Ioly, pentru spesele avute si cá remuneratiune, din cass'a nationala.

Anulu II alu republicei.

Herman,
presiedinte.

Acesta au fostu sffirsitulu Mariei Antoinettei „victima incoronata“ a unei politice gresite si egoiste.

Ieronimu G. Baritiu.

naturala chiamare a lor, tocmai pentru supremulu scopu alu lor, pentru fericirea vremelnica si vecinica a credintiosiloru lor! Totdeuna mi s'a parutu fórte chiaru, cá daca nu voru cultivá bisericile nostre pre ai nostri, n'are cine altulu se-i cultiveze corespundietorii firei lor, trebuintiloru lor si ale timpului.

Destulu dara ca se fie aci constatatu: cá, daca Germanulu si Israelitulu, cari in tóte facu cea mai mare concurentia aloru nostri, sunt astadi superiori in cultura, meritulu este in prim'a linia alu bisericiloru lor; si daca bisericile nostre romane in directiunea acésta, pâna acumu n'au satisfacutu lipsei comune, mai au si motivu de scusa, cá pâna de curendu au fostu supuse altoru ierarchii straine, si mai tóta straduinti'a clerurilor nationale se concentrá in lupt'a pentru emancipare; dar astadi, dupace acele pedece s'au delaturatu si ele au devenitu stapanu puteriloru si activitatei lor, nemicu nu le mai póte scusa, daca nu-si voru pricepe chiamarea si implini detorintia.

Din tóte acestea pare-mi-se cá se invederéza dóue adevéveri, unulu: cá cultur'a poporului nostru a ajunsu a fi pentru elu cestiune de vietia; altulu: cá detori'a si chiamarea bisericiloru nostre romane este a se ingrigi de cultur'a fiiloru si credintiosiloru lor.

Eu inse mergu mai departe si dicu, cá tocmai de n'ar fi séu de s'ar poté trage la indoieía chiamarea bisericéi d'a cultivá pre credintiosii sei, bisericile nostre aru trebui se o faca din motivulu propriei lor conservari. Dupa ce fiii acestoru bisericé, fara de cultura se sfarima si risipescu totu mai tare, este invederatu cá, ruinandu-se si perindu credintiosii, se ruineza si trebuie se péra insasi biseric'a; cáci biseric'a fara credintiosi nu se póte nici cugetá, necumu sustiené! Urméza, cá cultivarea poporului romanu a ajunsu a fi o cestiune de existinta si pentru bisericile romane!

Dar mai este unu altu motivu, totu atátu de ponderosu, care reclama la bisericile romane seriosu — cultivarea credintiosiloru lor. Se scie cá statulu voindu si elu a avé cetatieni culti, cari se póta tiené concurentia cu cetatienii altoru state, si anume cari se fia in stare a produce si castigá mai multu spre sustinerea statului, a introdusu prin lege instructiunea deobligatoria pentru toti cetatienii sei, fara osebire de limba si confessiune. Spre scopulu acést'a statulu a introdusu sistem'a de scóle comunale si de statu, scóle fara caracteru confessionalu. Statulu inse prin lege permite si bisericiloru din patria se tina scóle confessionali, in cari se se invetie despre Ddieu si legea lui — tóte cáte voru affá de bine mai marii bisericiloru; dar statulu cere, ca atari scóle confessionali se corespunda intru tóte legii de instructiune (art. 38. din anulu 1868), éra pentru casulu candu scólele confessionale n'ar corespunde, statulu si-a pastratu dreptulu de a le inchide si a le inlocui prin scóle comunali.

Pre candu statulu, purcediendu din principiulu de a cultivá pe toti cetatienii sei, pentru trebuintiele sale, fara privire la limba si confessiune, a enuniatu ca, la scólele comunali se potu aplicá invetiatori de ori ce limba si confessiune; bisericile nostre d'alta parte, voindu a cresce nu numai cetatieni, si crestini buni, dupa invetiatur'a Mantuitoriului, au enuniatu cá, la scólele confessionali se potu aplicá numai invetiatorii de legea poporului, adeca de confessiunea aceea, la care apartiene scól'a.

Astu-feliu imbuna-óra, biseric'a gr. resaritená voindu a cresce din credintiosii ei nu numai cetatieni buni, dar si crestini resariteni adevérati, ca o biseric'a nationala aplica la scólele sale de invetiatorii numai romani ortodocsi; totu asia si biseric'a greco-catholica aplica romani greco-catholici. Va se dica, pre candu bisericile nostre aplica de invetiatorii la scólele lor confessionali numai romani de un'a séu cealalta marturisire, de care se tiene scól'a, pre atunci statulu aplica la scólele comunali, fia aceea macaru si numai cu copii de ai nostri, invetiatorii de ori-ce confessiune si nationalitate, numai se fie cetatieni buni, dupa ideea statului, cari se crésca din elevi cetatieni buni, dupa aceiasi idee, precumu audímu, cá s'a intemplat si s'a urmatu la scólele comunale, infiintiate nu de multu pentru ai nostri, in valea Hatiegului, unde unii invetiatorii aplicati in comune curatu romane, nu cunoscú limb'a romana nici macar intr'atát'a, cátu se se póta întielege cu scolarii si parintii lor, cari fiindu tierani romani simpli, nu sciu alta limba.

Daca intre astfelu de imprejurari bisericile romane n'ar ingrigi ele de crescerea fiiloru lor prin scóle confessionali romane, ci ar lasá se-i crésca statulu prin scóle comunali cu invetiatorii de alta limba si confessiune, apoi 'si-póte inchipui ori

cine, cá ce crestini ortodocsi, séu greco-catholici si ce romani au se esa din asemenea crescere! N'va trebui vre-o calculatiune grea, ca se afle cinev in cátu timpu voru remanea ambe bisericile nóstre fara de credintiosi, ziduri pustie, si dara inas romanimea o legenda trista in pamentulu strabuini (Va urmá).

Transilvania.

Sibiu, 21. Jun. Vice presiedintele Asociatiunii Transilvane indata ce a auditu de triumfu Dlui V. Alesandri la Montpellier, a convocatu comitetulu asociatiunii in siedintia extraordinaria; unde acésta corporatiune, mandra de triumfele, romanii au facutu si facu nu numai cu spad'a, si cu dulcea si eroic'a loru lira, au indreptatu Dlu V. Alesandri urmatori'a felicitare:

Domniei Sale Dlui Vasile Alesandri

Gara-Mircesci.

Comitetulu Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu cu vit placere se folosese de ocaziunea, in carea Societatea limbelor romane Te-a distinsu pentru Canteculu gintei latine, dandu-Ti coron de lauri a poetiloru latini — a-Ti-adeuce si de partea sa felicitarile cele mai calduróse.

Negresitu cá nu acestu cantecu este singurul meritu literariu, pentru care Romanii Te salutá lucrurile ce ai datu in trecutu, sunt multe si de valóre neperitoria pentru noi Romanii in specialu pentru latinitate in generalu.

Déca Te salutamu si Te felicitamu cu asta ocaziune, este cá pre langa meritele literarie din trecut chiaru acumu prin oper'a premiata ai pusu la inaintea gintei latine, si potemu dice, a lum întregi onóra si glori'a natiunii romane, sentinela perpetua a civilizatiunii la portile orientului.

Primiti Domnule admiratiunea si profund nostra stima ce ve pastramu.

Comitetulu Asociatiunii transilvane.

Sibiu 3. Juniu, 1878. Jacobu Bologa, vice presiedinte. G. Baritiu I. secretariu. Dr. Jos. Hodosiu II. secretariu.

Dlu. V. Alesandri a respunsu precumu urmeza Domnule Vice-Presiedinte!

Me simtiu multu onoratu de adress'a de felicitare ce amu primitu din partea comitetului asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, si ve rogu se binevoiti a fi pre langa Dnii membrii acelui comitetu interpretele simtiriloru mele de gratitudine. A fi poetu este un avantaju personalu, a fi inse apretiatu intre conationalii sei, este o favóre a sórtei, pe care sciu o apretiui cu legitima mandria.

Primiti, Dle vice-presiedinte asigurarea consderatiunii mele celei mai dinstinse.

V. Alesandri.

Esamenele de véra au inceputu si se continu pe la tóte scólele mari si mici din tóta tier'a, de pe la cetati, orasie si comune rurale mai considerabili. Dela mai multe institute publice merg invitatiuni la parinti, tutori si la toti amicii scóleloru si ai culturei, cá se cercetedie esamenele, si se convinga in persóna de progesele ce va fi facutu tenerimea de ambele sexe in cursulu anului. Est in adevéru fórte necesariu, cá toti cáti potu, se nu pregete a merge la esamene. Causele sunt invederate n'au trebuintia de a fi repetite si la loculu acesta Aesta comuna urbana, Sibiuulu, este unu din cele mai bogate de scóle bune, mari, midulocii si mici in tóta Ungari'a si Transilvani'a, la care invetiatiunile de tenerime romanésca, anume pe la scólele sasesci gimnasiali, reali, industriali, de fetitie (cu clase), la gimnasiulu de statu, la scólele militare unde se inbuldiescu tenerii nostrii, apoi la scólele de fetitie romano-catholice de la monastirea Ursulinelor si dela cea noua a Misericordiane loru, unde inca invetia, precumu ni se spune fetitie de romani. Romanesci curate sunt pe lang institutul archidiececanu pedagogicu si theologicu trei scóle parochiali si scól'a mica de fetisióra adeca cea subventionata de cátra reuniunea femeiloru romane din Brasiovu. Asia aici este pentru oricine ocaziune larga de a cerceta esaemne de diverse categorii. Numai la academi'a juridica ve afla abia a diecea parte de junimea romanésca din cáta frequentá sub regimulu austriacu. Inainte cu 10 si cu 15 ani vedeai in acea academi'a cátu 60 pâna la 80 de studenti romani, éra astadi, abia se mai afla cátu 9—10. Causele acestei mari diferentii sunt la lumin'a dilei. Las' cá prelegerile in limb'a magiara au gonitu pe multime de teneri romani la Bucuresci si pe la Vien'a, dara lor li s'au inchisu cele mai multe cariere la servitiulu statului si alu municipieloru; inse chiaru se nu se fia inchisu,

naintarea lor e inpreunata cu dificultati, de a aroru natura nu isi pote face idea nici-unu europeanu, deca nu va veni la faci'a locului, ca se le sunosca cumu se dice, prin autopsia, se le audia, vedea si pipaia in persoana. Aci ar fi locul de a mai vorbi odata in vietia si despre una academia romanesca de drepturi, cestiunea inse este reasemenatu mai importanta, decatu se suferi a fi ractata numai asia, en passant.

Totu asia merita cea mai de aprupe grija de a infintiarei unei scole pedagogice femeiesci, relevata de dn. cav. Ioanu Puscariu in sinodulu archidieceanu de deunadi. A fostu si pana acumu unulu din defectele si totuodata erore capitale a natiunei romane si anume a clerurilor, ca unde pentru sexulu barbatescu s'au infintiatu institute pedagogice in doue archidiecece si cateva diecese, pentru sexulu femeiescu nu s'a facutu nimicu in respectulu acesta. Voimu se avemu scole de fetitie, ne lipsescu inse cu totulu profesorele demne de numele acesta, pentru-ca ne lipsesce unu institutu pedagogicu femeiescu. Precumu audimu, unele fetisore de romanu frequenta scola pedagogica magiara si invetia bine; dara unele ca acelea nu mai potu fi apte de profesore la scole curatu romanesce, ca-ci pe langa ce sbeu oresicare despretiu cãtra totu ce este romanescu, apoi uita si limb'a materna, era din productele literaturii romanesce nu cunosc mai nimicu. Cine a vediutu si vede progressele surprindetorie ce le-a facutu Romani'a de 16 ani incóce in educatiunea si instructiunea sexulu femeiescu, nu pote se nu i se faca mila de fetisorele nostre de dincóce, care dupace invetia abia a citi ceva in vreo scolisióra parochiale romanesca, nu mai are unde se 'si continue invetiatur'a in limb'a sa nationale, ci séu remane acasa, séu ca parintii o dau undeva la vreo scola magiara ori nemtiesca pe cativa ani, si platescu grosu, ca se pota fi magiarisate séu germanisate, deca nu in limba, de siguru inse in apucaturi, in datine, in sentimente. In Romani'a se afla mai multe institute pedagogice femeiesci, bune, in care intra fetitiile dupace absolvu alte cinci clase inferiori. Multime de profesore au esitu si esu neincetatu din acelea pedagogii, spre a se applica pe la tote scolele fetesce din tierra si — totuodata a se marita, dupace trecu de 18 ani. Institutiune buna si intieptata este acesta, care a si inceputu se aiba influentie salutarie asupra familiilor si se reformie societatea. Se avemu si noi aici macaru unu institutu pedagogicu de fetitie.

Ilu vomu avea? Candu? Nu se scie. Pana atunci inse amu potea se avemu altu-ceva: Celu pucinu unu asia numitu pensionatu de fetitie, in care se li se dea educatiune in frica lui Ddieu, totuodata inse si romanesca, sub conducerea unoru persoane inaintate in ani si — casatorite. In cursulu acestui anu s'a ventilatu acesta idea aici de repetite-ori in cercuri familiare mai mici. Toti si tote au recunoscutu necesitatea imperiosa de a deschide parintiloru ocaziune, ca se 'si pota da pe ficele lor in cursu de 2—3 ani la cetate asia, ca pe langa ce aru frequenta vreo scola publica, spre a invetia si vreo alta limba, inlainturulu pensionatulu romanescu, pe langa de prindere in lucrarile de casa si bucataria, se 'si ia si educatiune romanesca si se fia initiate in producte de a le literaturii nostre, acomodate sexulu femeiescu si etatiei.

Ne folosimu de acesta ocaziune spre a roga pe parintii de familia din afara, carii au fice, ca se binevocesca a'si descoperi si ddloru cãtra acesta redactiune prin scrisori private, deocamdata numai in principiu, opiniunea relativa la unu pensionatu romanescu de fetitie, ce ar fi a se infintia in Sibiu. Dupa aceea voru urma comunicari a supra detaliuriloru.

Dela congresulu europennu.

Miercuri in 19 Iuniu se tienu a trei'a siedintia, cu care ocaziune se decretã din nou observarea mai rigorosa a secretelor congresului. Se pare totusi, ca acesta rigore stricta se reduce mai multu numai la casuri grele de diferentia intre membrii si la conclusele care se voru lua in unanimitate, era a numi simplu cestiunea ori cestiunile puse in cutare siedintia in desbatere, nu se tiene de secretu. Asia de es. atatu se scie positivu, ca prim'a siedintia s'a trecut mai multu numai cu salutari, presentarea plenipotentiiloru, alegerea presiedentului, constituirea biroului (secretariatulu), ficsarea dilei pentru siedintia a dou'a, totu lucruri, la care nu incape nici-unu secretu. Din a dou'a siedintia de luni se scie numai atata, ca s'a deschisu desbaterea generale, in care celu dintaiu oratoru a fostu generalulu Siuvalov, care fra a fi oratoru de cei elocenti, a vorbitu aprupe 1 ora, inse cu multa claritate, precisiune si moderatiune, facundu precumu se dice, istoriculu

evenimentelor mai alesu dela Dec. 1866 incóce si aratandu, ca facia cu portarea cea trufasia si respingatoria a Portiei otomane, Russiei nu'i mai remasese altu midiolocu decatu trecerea Dunarei; ca inse chiaru dupace ocupase cetatea Ternov'a, cabinetulu de St. Petersburg o: inbiiese pe Sultanulu cu pace pe langa conditiuni multa mai favorabili decatu cele dela St. Stefano; era dupa primele batalii dela Plevna i s'a oferitu din nou pacea, turcii inse de ambe-ori o respinsera. In fine Siuvalov asigura, ca Russi'a nici-odata nu a voitu si nu voiesce nici acumu se ocupe teritoriu din Turci'a europena. Lui Siuvalov ii respunse din partea Angliei ministrulu de externe Salisbury intr'unu discursu brilliantu, combatendu scopurile Russiei. In fine vorbi si comitele Andrassy asupra unoru cestiuni despre care se spune numai atata, ca ar fi din cele mai delicate, tocmã pentru aceea inse strinsu secrete (cumu aru fi de es. cestiunea nationalitatiloru si a staturiloru nationali, propagarea ideiloru democratice si nationali, amerintiarea tronuriloru, agitatiunile politice si nationali de acasa etc.). Asupra Bulgariiei s'au vorbitu mai multe; dara nimeni nu cutedia se afirme, ca in cele trei siedintie se se fia luat asupã vreunei cestiuni concludu definitivu si — unanimu.

Ceea ce se mai pote dice despre congresu cu destula probabilitate este, ca incercarile de apropiere facute in conferentiele private intre plenipotentiu austro-unguresci si russesci pana in 20 Iuniu n'au avutu nici-unu resultatu doritu, de si diariile magiare voiescu a sci contrariulu. De aceea nu ne vomu mira, deca vomu audi totu mai multe despre continuarea mobilsarei. Ori-care alte sciri telegrafice venite de trei dile incóce, le declara diariile cele mai seriose din Vien'a de fabule, ba chiaru de insielatiuni si de micuri (Firlanz, dice die „Presse“).

Dara tote ca tote, se nu credeti nimicu din cate se scornescu despre delegatii Romaniei, dusi la Berolinu, ci in locu de aceea se rogati pe D-dieu ca se le ajute. Au mai mersu si alti romani si buni patrioti la Berolinu; delegatii prin urmare nu sunt singuri. In 19 Iuniu dandu-se una serata stralucita si pomposa la marele ambasaduru austr. ung. comitele Karolyi, in onorea membriloru congresului, la aceea fusera invitati si dd. reprezentanti ai Greciei, Romaniei, Serbiei si Muntenegrului. Cei ce sciu ce insemna a fi invitati in societatea diplomatiloru europeni de rangulu antaiu, voru apretia usioru positiunea in care se afla in momentele de facia delegatii Romaniei la Berolinu.

Monarchi'a austro-unguresca.

Noulu dualismu se aprupia cãtra finitu; dara cu ce urgia! In siedintia din 15 Iuniu a casei deputatiloru din Vien'a br. Hackelberg rapitu de mania, insulta pe opositiune. Dupa siedintia trei membrii collegi Foregger, Seidel, Heilberg trimitu insultatoriulu collegu dintr'odata trei cartele, prin care'lu provoca fiacare la duellu. In urmatoria di se aduna secundantii br. Walterskirchen, Plener, c. Kalmoky, br. Splenyi, se consulta, incerca pace; scandalulu cresce, strabate pana susu; in fine br. Hackelberg recunosce ca a insultatu si isi cere scusele sale. — In cas'a deputatiloru din la 17 Iuniu scandale si mai mari. Br. Orban Balazs insulta pe ministrii de tradatori. Németh Albert numesce acesta sisthema „diabolica.“ Mocsary insulta pe austriaci de „banditi.“ Simony Ern. amerintia cu sabia si cu revolveru si injura noulu contractu in modu brutale. In siedintia din 18 si 19 se sculara com. Lonyay si betranulu Somsich cu mare mania contra ministriloru din caus'a celoru 80 de milioane. Presiedentele Ghiczay abia mai pote tiene ordinea. Rele simptome.

Alaturea cu acestea P. Naplo din aceea di scie se vorbesca in primulu seu totu numai de tradare, de tirania, de confiscarea drepturiloru.

Romani'a.

Romani si Bulgarii. „Observatoriulu“ reflectase indata dupa publicarea preliminariloru dela St. Stefano la nouele relatiuni internationale care au se se incepa si desvolte in viitoru intre statulu Romaniei si intre noulu statu bulgarescu.*) Dara in Romani'a se afla multi, carii judeca lucrarile cu totulu altmentrea. Ei n'au nici-o incredere in spiritulu si asia numitele simphathii bulgaresci, nu dau nimicu pe vechile relatiuni politice si religiose dintre romani si bulgari, si citandu exemple numerose despre portarea scarnava a mai multoru bulgari locuitori in Romani'a, scapati de iataganu, inbogatiti si ingrasiati acilea, punu totu-odata mare temeiu pe amerintiariile unoru bulgari, facute romaniloru prin diarie, inse numai de 14 luni incóce, de candu adeca au venitu trupele rusesce in tierile acestea; ca-ci in adeveru numai dela Aprile 1877 incóce cativa bulgari avura impertinentia se dica romaniloru: „Acesta tierra, pe care o numiti voi Romani'a, era noi Valachi'a, este tocmã pre atata a nostra, catu si a vostra.“ Bulgarii inse au in acestu punctu oresi-care dreptate, si eca cumu. Dela 1823 de candu cei jurati pe momentulu lui Tudoru ucisu de greci la Golesci au gonitu domniile grecesce din Moldov'a si Munteni'a si s'au restauratu cele romanesce nationali, bulgarii immigrati, carii pana atunci invetiã grecesce si se dá de greci, intorsera cojoculu, incepura se invetie romanesce; era dupa ce pe la 1830 se restaurã Greci'a ca regatu si

multi greci trecura din tierile romanesce in noulu statu, bulgarii sciura a se folosi de impregiurari asia de bine, in catu pe langa ce pusera man'a pe o parte forte considerabile a comerului, la care romanii nu se aplica, se aruncara totuodata pe functiuni de statu cu lacomia si rapacitate prea demna de greci din Fanaru. S'a constatat inca din dilele Domniloru Dim. B. Stirbeiu si Gregorie Ghica, era mai virtosu sub Alesandru Joanu I. Cusa, ca la clasa cunoscuta in Romani'a sub nume de Ciocoi (in Ardealu Ciorogari, deregatori si boieranasi mici, dara cu atatu mai rapaci si nerusinati) contingentulu celu mai mare nu'lu mai dau grecii straini, ci bulgarii. Dara din acei ciocoi multi s'au sciutu inaltia pana la functiunile cele mai inalte in statu, altii erasi s'au acaparatu de scole, de literatura si de una parte a diaristiceii romanesce. Din acesta petrundere a elementulu bulgarescu pintre celu romanescu se esplica asta di in Romani'a mai multe fenomene, in mersulu politice, in lupt'a partideloru, in intrigele cu muscalii, chiaru si acesta reactiune in scrierea limbei, adeca slavizarea ei din tote poterile. Unde nici n'ai visa, dai de bulgari, fora ca se'i cunosci, din cauza ca ei au ingrijitu a lapeda pe off, pe iciu, viciu din cod'a numelor si a'si acatia pe escu, anu, enu. Altii erasi nu s'au genatu intru nimicu a'si scrie numele si conumele intregu bulgarescu. Acestia merita lauda, ca incai scii cu cine ai a face. In totu casulu inse este forte uritu dela bulgari, ca acuma, dupace se vedu si ei inaltii pe copaciulu de porumbelu, se se arate asia nemultiamitori cãtra ospitalitatea romanesca, si este adeverata tradare, a intriga chiaru ei, de aci din Romani'a, in diarie romanesce, in cestiunea Basarabiei si contra gubernulu. Din multele publicatiuni vediute pana acuma despre portarea bulgariloru, noue ni se recomandã inadinsu ca se reproducemu epistol'a unui domnu oficiariu, esita in Resboiulu Nr. 310. Aceea suna:

Domnule Redactore. In diariulu Domniei-Vostre din 24 curentu, ati publicatu plangerea unui domnu bulgaru, anume Ivanov. Permeteti-mi, ve rogu, a ve spune impresia ce mi-a produsu scrisorea D-lui. Servindu-me chiaru de cuvintele sale, ca dupa stilu se cunosc gradulu culturai fiecarui omu, potu sa ve asigurã ca gradulu culturai ce posede autorulu nu e cu multu d'asupra lui Zero, de ore-ce intrég'a scrisore nu este de catu o amestecatura disgratiosa de injurii: „Ciobanu, natura de ciobanu, maniera ciobanesca“ etc. etc. — Daca apoi, D. Ivanov nu ve permite dvostra (!) se numiti campania din Bulgaria ingrata sub copilariescu cuventu ca cine esti domniata, de ai atata curagiu se ataci Statulu bulgaru (!!!), se 'mi dea voia mie, care amu strabatutu Bulgaria, a 'i spune ca armata romana nu a intempinat de catu ingratitudine, indata ce Bulgarii au miositu ca Turcii au sa fia batuti. Ba chiaru Rusii se plangeau necontentu catre noi de ingratitudinea Bulgariloru, dandu-le titluri, pe care bun'a cuviintia ne opresce se le repetamu. La Smirdanu, am vediutu singuru cumu 30 sau 40 bulgari si bulgare sarisera se bata pe unu dorobantiu romanu, care luase cati-va coceni pentru 'si face unu micu focu in siantiulu in care padiã. La Vidinu, dupa plecarea Turciloru, bulgarii incepura a vinde cu pretiuri revoltatore, a brusca pe blandii nostrii soldati si a fura saltelele*) si perinele de pe paturile oficeriloru, paturi pe cari cu o di inainte le oferisera cu fruntea la pamentu. Acestia re-intrandu se vedeau de odata pe scandurile gode. Bulgarii vediendu blandetia si disciplin'a naturala a Romanulu, nu se mai temura de nimicu, si 'si desvelira inim'a! La Corabia, dupa retragerea armatei 10 soldati pontonieri trecendu Dunarea pentru a aduce unu pontonu dusu de apele reversate pana la Ghighiu, au fostu incongiurati de sute de bulgari, cari 'i legara in strigate selbatice si 'i tramisera tocmã la Nicopole.

La Rusciucu unu comerciantu romanu 'i se luara 50 napoleoni ca sa scape din inchisorea judecatoriloru bulgari, la cari singuru reclamase contra altui bulgaru. Intrebandu ce felu de dreptate este aci, cultii judecatori ii respunsera ca, daca e Romanu se mersa in Romania, ca sa reclame si sa fia mai bine judecatu. Totu in Rusciucu, negutiarii bulgari cerura generalulu rusu ca sa gonesca pe toti cei-alti negutiarii straini, intre cari erau mai cu sema romani. — Eu nu facu pe bulgari ingrati, dara espunu fapte, cari vorbescu singure; si acesta o facu din cauza ca suntu constrinsu de aprinderea d-lui Ivanov, care voindu se dea lectie de stilu diariulu dvostra, are singuru trebuintia de o lectie forte aspra. Daca domniulu ve dice: „Noi bulgarii ve povatiuescu, domnule Ivanov, a nu mai scrie nici-o data in limb'a romana, si mai alesu ca reprezentantu alu tutoloru bulgariloru.“

Nu trebuie se uite domnulu Ivanov, ca recunoscintia este o calitate de nascere si de crescere atatu la individu catu si la natiune, si prin urmare nu trebuie sa fie atatu de pretentiosu asupra gratitudinii natiunii bulgare care, abstractie facendu de prima sorginte a recunoscintiei, mai are multu pana la o adeverata cultura si civilizatie. Dlui Ivanov, de exemplu, care lipsesce pote de multu din patri'a sa, si care traiesce in Romania, i se cere neaperatu multu mai multa gratitudine de catu natiunii sale, care este inca in leganulu copilariei, de si domniulu in scrisorea sa nu vorbesce de catu de

*) A se vedé Nrii. 22, 23, 24, etc.

*) Madratie, pilote.

Statulu bulgaru, uitandu ca este incinsu de cnutulu rusesca. Noi uramu bulgariloru libertate si prosperitate, in sa prin fortiele loru proprie de acumu 'nainte . . .
Primiti, ve rogu, domnule Redactoru, etc.
Oficeru, G. C.

Sciri diverse.

(Cantulu ginteii latine) tradusu in limbile franceza si italiana, publicatu in Rom'a, insocitu de 27 note parte mare philologice, demne de tota atentiunea, venindu-ne intr'unu singuru exemplariu, ilu vomu face in altu Nr. de obiectu alu apretiarei nostre.

(Dela Deva si Baru-mare) avemu sciri in bucuratorie despre amblarea timpului si de starea semenaturiloru. Vomu mai reveni.

(Esamenale) la scol'a din Baru-mare se tienu in 2 Iuliu n. Directiunea invita cu tota onorea pe parinti si celalaltu publicu. Intr'aceea ilustrulu dn. presidente alu comitetului colonelu br. Davidu Ursu se afla in caletoria de visitatiune pe la mai multe din cele 21 scole granitariu.

(Dela Brasiovu) ni se scrie, ca de si acolo sunt trei casarme mari, totusi a cautatu se se puna si pe la locuitoru cate 1 si 2 soldati in cortelu. Amblarea timpului e minunata, dara comerciulu suferu greu. In Nr. viit. vomu face locu la celalalte sciri destulu de interesante, venite din acelu treianghiu alu tieriei.

Asemenea vomu face si cu descriutiunea dela Turd'a a tragerei la sorti a obiectelor donate pentru soldatii raniti. Ce pecatu inse, ca aceea din 9 ne veni abia in 21 Iuniu.

Avemu si dela bravii nostrii munteni una felicitatiune trimisa dlui V. Alessandri, dara venita incoco totu numai eri. Se va publica.

(Cateva omoruri teribili) se publica de nou din secuime si din unele parti ale Ungariei, despre socia care 'si inpusca barbatulu, fiu care inpusca pe tata-seu, frati carii omora pe frate, serbi carii omora pe romanu. Este inse preste putintia a le numera pe tote; ca-ci prea aru ocupa spatiu multu.

(Spargeri prin biserici inca sunt la ordinea dilei.) Numai catu talcharii sacrilegi o nemesescu reu; ca la biserice saracutia ca cele gr. cath. din Murasienu si Gurgiu-St. Imru aflara prea pucini banisiori in cuteia seu ladisióra. Dara blastemati n'au fostu mai cu norocu nici aici la Sibiu in biserice cea mare evangelica si in oratoriulu jidovescu, ca-ci in amendoue aflara numai pucini bani de arama.

(Se nu mancati carne fripta reu.) Medicii moderni au descoperitu cu ajutorulu microscopiei, ca de es. din 100 de porci 90 sunt cu asia numita mazare, care nu este altuceva, decatu cascior'a unor vermi forte periculosi, carii deca nu sunt nimicit prin frigere seu ferbere perfecta, se prefacu in stomachulu omului in asia numitulu verme latu (Platyelmia, Cisticercus), care cresce pana la lungime de 8 metrii, inca si mai lungu, spurcatu si periculosu.

Conversatiuni literarie.

I. I. Rousseau. *)

„Binele pe care 'lu face cineva omeniloru, este trecatoru. Adevururile pe care le lasa cineva omenirei, sunt eterne.“
Cuvier.

Eramu cu alti colegi de nationalitate romana studenti la unu gimnasiu din Transilvani'a, unde frecuentam regulatu si orele de religiune, conformu legiloru si regulamentelor.

Confesorele nostru era unu venerabile parinte, carele tocma pe la fine esia cu o intrebare ce i se pareo din tote mai grava, adeca: deca amu cetitu cartile lui Rousseau, Voltaire, David Strauss, Ernest Renan, Darwin si Ludwig Buchner? Cei cari se aflau in feri-

*) Acumu candu una parte mare a poporulu francesu serbedia aniversari'a de 100 de ani computata dela mortea lui Voltaire, isi aduce totu-odata amente de contimporanulu si rivalulu aceluia I. I. Rousseau, — este timpulu, ca se ne ocupamu si noi romanii de dincoco macaru de unulu din acei mari reformatori, ale caroru scrieri in Romani'a ca si in tota Europ'a sunt in manile totoruru barbatiloru seriosi si independenti in judecat'a loru sanetosu. De aceea damu locu acestei prolegomene despre Rousseau, dupa care pote ca va urma contractulu socialu. Nu ne mai este permis a remane unilateralu in cunoscintiele nostre, sub periculu de a remane in cod'a totoruru.
Not'a Red.

cit'a positiune, a nu fi comisu acelu pecatu de morte, erau absolvati la momentu., de tote peccatele comise cu voia seu fara de voi'a loru. Deca inse avea cineva tristulu curagiu se 'si confesodie peccatulu, ca au cetitu vre-unulu din acele opuri, primea o buna portiune de invetiaturi piose, pre langa insarcinarea se faca cu cateva duzine mai multe metanii ca ceilalti colegi ai sei nevinovati, si se postesca cateva zile.

Este de observatu, ca bunulu nostru confesore, care nu era familiarisatu cu numele aceloru eretici detestabili, ce aveau se suferu tote torturele infernului, le avea scrise de mana streina, pe unu petecu de chartia, de pe care ni le citea in ordine la fia-care.

Acesta era controlulu ce se purta asupra progreselor de studii, pe care le amu fi pututu face ca studenti de clasele superioare, si spiritulu in care se conducea educatiunea generatiuniloru tinere.

Deca amintimu despre acestu suveniru alu junetiei nostre, apoi o facemu pentru ca se ilustramu prin unu exemplu reale si caracteristicu, cata ingrijire parintesca se purta sub absolutismu, ca spiritele nostre crude se nu se abata din calea cea buna si unica salvatore. *)

Unu altu exemplu. La Vien'a avemu unu venerabilu profesore pentru istori'a universale. Densulu consideru istori'a ca o legenda seu poveste lunga si frumoasa, pe care o narra braviloru si ascultatoriloru sei discipuli semestru de semestru, in acelasu tonu monotonu, in care istorisese o mama betrana nepotieiloru sei somnurosi poveste „despre cele trei fete frumoase de imperatu,“ pentru ca se adorma. Candu ajungea inse profesorele nostru, ce suferu forte greu de podagra, la istorisirea marei revolutiuni francesu dela 1789 si la enumerarea causeroru, alu caroru efectu au fostu aceea, atunci 'si uitu de podagra, vocea 'i se deschidea puternicu, ochii 'i se inflamau si schinteiau ca si ai unui june de 25 ani, si gesturile sale de alta-data stengace in supremulu gradu, deveneau elocente si espressive, pentru-ca avea se vorbesca despre unu obiectu, ce 'lu passiona 'i 'lu irita. Avea se vorbesca despre hiebele revolutiunii, despre enciclopedisti, cari prin spiritulu si principiile loru revolutionarie au schimbatu fisionomi'a Europei si au facutu se se clatine tronurile de fric'a poporaloru desteptate din somnulu narcoticu alu sclaviei. Firesc ca sagetile nimicitore ale betranului podagristu se indreptau cu predilectiune asupra lui Voltaire si asupra lui Rousseau, pe cari ni 'i descria ca pe nisece monstri cu doue capete, cari nu era multumiti, deca nu consumau la finea fia-carui prandiu alu loru, ca desertu pe vre-unu domnitoriu, seu vre-unu ministru alu bisericeii cu palaria lata.

Sermanulu Jean Jaques! Eata 'lu persecutatu si condamnatu fara pietate, inca si in dilele nostre, de pe catedre si de pe amvone, de si elu dupa circa 1700 de ani, a fostu unulu din cei mai mari binefacetori ai omenimei intregi prin adevururile eterne, ce le-au descoperitu si le-au testatu ei.

Dara lucru admirabilu! cu catu au fostu si mai sunt inca si acuma persecutate scrierile lui Rousseau, cu atatu ele se respandescu mai tare si sunt cetite cu mai multu interesu si seriositate. Si ore pentru ce?

Pentru-ca adevuru dispune de o fortia elementara, vulcanica. Precumu elementele eruptive si expansive, ce dormitedia in sinulu unui vulcanu, strabatu prin porii lui, 'si spargu unu crateru si erupu intre cutremuru de pamentu, trasnete si fulgere, pentru-ca apoi se se prefaca in gazuri, cenusie si lava, asia si adevuru, de si pe incetulu transpira prin porii partiloru de stanci ai neadeverului, ai superstitiuniloru, ai prejudetieloru si falsificariloru ce 'lu tienu inchisu ermetice, ca intr'o camera obscura, 'si sparge si elu unu crateru si se revarsa asemenea unei lumini binefacetore asupra lumei intregi. Lav'a stinsa se prefaca in hum'a cea mai fertile, era adevuru invingetoru sparge si respesce

*) De altumentrea, calugarii apuseni in combaterea lui Voltaire, Rousseau si a scolei enciclopedistiloru francesi preste totu avea inaintea ochiloru mai multu numai partea strinsu dogmatica christiana din scrierile loru. Apoi calugarii nu alegea nimic intre deisti si atheisti, ii batea pe unii si pe altii cu aceleasi arme. Aci in Ardealu inse le era mai greu, din cauza ca in acosta tieria exista una secta religiosa a Deistiloru, numiti si sociniani dela fundatorulu loru Socinu si Unitariani seu Ariani. Fiindu acea secta recunoscuta prin legi (religiu recepta), latita in Secuime, dara cu residenti'a in Clusiu, avendu multi omeni invetiati din sinulu seu, acestia se lu la lupta inversunata cu calugarii, carii neunoscindu limb'a francesu, a carei invetiare era aproape oprita in tier'a nostra, nu prea scia ce combatu; ii audiai numai strigandu in catechisatiunile loru: Impius ille Volta-i-rus et Malodictus ille Ro-usse-a-us!
Not'a Red.

norii obscuritatii, apoi dupa ce nu mai afla resistentia se inblandiesce si conduce pe omulu singuraticu, cat si pe popora intregi prin labirintulu minciunei al intrigeloru si alu perfidiei ce 'i intuneca mintea si vedurile sale. Pentru-ca inse adevuru se pote invingetore se se lupte di si nopte fara repausu, pre cand minciuna triumfedia usioru. Lupta si erasi lupta. Acosta este sorteaa adevurului ori unde s'aru afla ori-care 'i aru fi terenulu. Pentru-ca florea lui gingasi se nu se vestejesca, mai inainte de a fi inceput a se lega fructulu ei, este de lipsa ca buruienele ce 'i detragu lumin'a, caldur'a si o innabuesescu, se fi plivite.

Unulu din cei mai bravi, mai geniali si mai puternici plivitori au fostu I. I. Rousseau. Scrierile sale care sunt totu atatea capu-d'opere, au fostu si sun periculose si inveninatore numai pentru despotismu, er nici decumu pentru popora, carora elu le-au aprinsu tortia luminatore, la radiele careia ele se pote petrunderu cu privirile loru in profunditatile abisului de umilire, in care au jacutu secolu intregi ca selavi, desbracati de demnitatea omenesca, pre candu ele de dreptu trebuiau se fia domne suverane.

Din tote scrierile lui Rousseau, nici-una nu au avutu influentia mai benefacetoria, mai intensiva si mai reformatoria asupra societatiei omenesce, ca „Contractulu socialu,“ pe care ne-amu propusu a 'i presenta publiculu pentru prim'a ora in traducere romana manesca, facuta dupa originalulu francesu.

Voltaire a disu despre capu-d'oper'a lui Montesquieu „Spiritulu legiloru,“ ca: „Genulu omenescu 's pierduse titlurile sale. Montesquieu le-au reaflatu si 'i le au redatu.“ Despre „Contractulu socialu,“ se pote dice, ca Rousseau a paragrafatu si proclamatu drepturile omenesce. Acosta scriere alu Rousseau a fostu publicata pentru prim'a ora la 1762.

Pre candu ea se ardea in Franci'a pe piati'a publica, era autorulu ei suferu persecutiunile cele mai neomenose si despotice, principiile si adevururile ce le proclamase prin ea, trecura oceanulu atlanticu, si la anulu 1776 congresulu statelor unite ale Nordamericeii, proclamatu pentru prim'a ora drepturile omenesce ca baza fundamentale a libertatiloru si constitutiunii americane. O proba acosta mai multu, ca dupa dis'a scripturei: niminea nu este profetu in patri'a sa.

Inse junele si entusiasmatulu generalu-majoru Lafayette, care ca francesu se luptase impreuna cu marele Washington la 1777 pentru independenti'a si libertatea Americaniloru, se reintorse in Franci'a sa iubita, pentru-ca apoi in eternu memorabil'a nopte de 4 Augustu 1789 se proclame intre aplausele frenetice ale natiunii francesu, pentru prim'a ora drepturile omenesce in Europ'a, ale carei popora dormeau inca in sclavia seculara. Asia drepturile omenesce, proclamate prin „Contractulu socialu“ alu lui Rousseau, dupa o lunga si glorioasa caletoria se intorsera erasi in tier'a de unde au plecatu.

(Va urma).

Preturile cerealielor

si altoru obiecte de traiu au fostu la

21 Iuniu in Sibiu:

Grân, dupa calitati	1 hectolitru fl.	8.40—9.40
Grâu, amestecat	1 „ „	7.20—8.—
Secara	1 „ „	6.—6.40
Papsioiu	1 „ „	6.10—6.50
Ordiu	1 „ „	7.—
Ovesu	1 „ „	2.90—3.30
Cartofi	1 „ „	3.—3.50
Mazare	1 „ „	10.—
Linte	1 „ „	12.—
Fasole	1 „ „	8.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	34.—
Untara (unsore topita)	50 „ „	30.00
Carne de vita	1 „ „	36—40
Oua 10 de		—20

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

19 Iuniu n.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1.	98.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	88.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	94.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	88.50 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	76.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	90.— „
Fondulu de pensiu (per 300 l. a.) cu 10%	„	165.— „
Actiunile calilor fer. rom. din 1868 cu 5%	„	27.40 „
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	72.60 „
Dacia, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	190.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	55.— „

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce sureza siguru prin

Allopolu de plante Schneeberg a I. Wilhelm

pregatitu dupa prescrierea mediculu, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, gripa, ragusiela, tusa si trogna. Multi cumperatori marturisescu, ca numai suculu acestui-a au a-si multumi somnulu placutu.

Escellentu este suculu acest'a, ca preservativa pe tempu neguros si aspru.

In urm'a gustulu forte placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuintia; cantaretiloru si oratoriloru contra vocei inchise seu ragusite, unu midilocu necesariu.

Multiple de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara doveda despre effectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Gppolzer, rectorulu magnu la universitatea c. r. din Vien'a, ilu folosesce cu celu mai bunu succesu in spitulu, precumu si la persone private.

Asemenea s'a aflatu recomandabilu si s'a prescriu adese suculu acesta de multi alti medici indigeni si din strainatate.

Pentru dovedirea celoru afirmate reproducemu urmatorele scrisori recunoscutore:

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magaresca in asia mesura, in catu me temeam ca nu cumu-va se se innece; intru ace'a a slabitu cu totulu si a fostu atatu de debilu, in catu abia sta pre petiore. Atunci mi-s'a recomandat allopolu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilocu minunatu, indata dupa intrebuintiarea primei sticle a mai incetat tusa, dupa a dou'a sticle cautu bene afora copilulu, a venit la potere si de atunci e deplinu sanetosu. — Si fetiorulu meu celu mai mare a scapatu in cateva zile, prein midiloculu acest'a, de o tusa mare si ragusiela.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculoasa a copiiloru mei si dorescu ca acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tote partile prein omenimea suferinda.

F'latz, 6. Martiu 1855.

Anton Just. Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite catu mai in graba inca 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopolu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle afu ca doreru de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea scurta se micisoreza pre di ce merge, pentru ace'a me

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capata dein celu mai prospetu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tota stim'a se subsamna

Heinrich Bock, chirurgu.

Munchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopolu de plante Schneeberg este unu medicamentu forte usiuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfelu de bole.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Die! Folosindu in desiertu diferite midiloece pentru doreru de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopolu de plante Schneeberg anuntiatu de d-ta, care se pote recomanda pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintiarea celui d'antau exemplariu amu simtitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acosta medicina minunata, sanetatea mi se restaura pe deplinu. Multiamindu-si Dlu meu, din tota anim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu
Graz, 3. Febr. 1857. W. J. Pock.

Domnulu meu! (21) 9

Dupa ce prin intrebuintiarea allopolulu d-tale amu scapatu cu totulu de tusea mea si de ragusiela impreunata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacetoreloru rezultate ale acestui allopolu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu forte obligatu a 'Ti multiami din tota anim'a pentru acosta inventiune salutaru, cum si a recomanda acosta medicina probata, dupa a mea victiune, la toti cati suferu de pieptu si mai ver-tosu cantaretiloru. Cu perfecta stima
Peisching, 25 Juniu 1857. Joanu Bauer, doctentu.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretiulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

Allopolu de plante genuinu se mai afla in Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciantu. Aradu: F. Tones & Comp. Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Alba-Julia, Juliu Frohlich, apotecariu. Clusiu: Ed. Valentini, apotecariu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu. Sighisior'a: J. B. Teutsch, comerciantu.

Tipariulu lui W. Krafft in Sibiu.